

Mladi in EU

Zavedanje o priložnostih je še vedno slabo

“Ne bi rekla, da se je zanimanje za EU povečalo ali da imajo mladi večji interes zanjo. Tudi predmet aktivno državljanstvo jemljejo bolj kot nujo, ker ga pač morajo imeti,” odgovarja ena od sogovornic na vprašanje, ali se je v zadnjih dveh desetletjih odnos dijakov do EU spremenil

Franja Žišt

K

o je Slovenija vstopila v Evropsko unijo, je bila Nina Rems stara tri leta. Danes je 23-letna študentka novinarstva na Fakulteti za družbene vede

Univerze v Ljubljani (UL), vzporedno pa študira še upravljanje v Evropski uniji (EU) na Fakulteti za upravo UL. Zdaj je na izmenjavi v Utrechtu na Nizozemskem, kjer študira medijsko psihologijo. Študijske izmenjave so ena izmed priložnosti, ki jih mladim ponuja EU. Kako mladi gledajo na našo skupno državo? Je zanje samoumevna? Se zavedajo, kakšne možnosti jim ponuja?

Bonitete: od izmenjav do prostega prestopa mej

Nina Rems ima to srečo, da o EU ve veliko, ker na študiju upravljanja v EU veliko govorijo o skupnosti, o povezavah EU–Kitajska, EU–ZDA, o umestitvi EU v svetu. “Nase najprej gledam kot na Slovenko, v širšem kontekstu pa kot na prebivalko EU. Slovenija je del večje celote. Pri nas ni kakor v ZDA, kot vidim zdaj na izmenjavi pri ameriških študentih, ki se imajo vsi za Američane, ne glede na to, od kod v ZDA prihajajo.” Sogovornici je med vsemi prednostmi EU najbližja ta, da lahko brez težav prestopa meje evropskih držav, da ni treba pokazati osebne dokumenta na mejnih prehodih, da lahko brez težav potuje. “Lahko greš študirat drugam in ni nobenih večjih zapletov. Na Nizozemskem sem se morala samo prijaviti, ker sem tam dlje kakor štiri mesece, kar precej olajša vse skupaj. Prijatelji od drugod, denimo Američani ali iz Savdske Arabije, so morali dolgo čakati na vizum pa na dovoljenje, da sploh lahko tu študirajo. Poleg tega morajo mnogo več plačevati za študij kot mi iz EU. Nimajo nekaterih bonitet, ki jih imamo mi.”

Sogovornica prejema štipendijo, okoli 600 evrov na mesec, s čimer lahko pokrije le stroške nastanitve, vse drugo si plača sama: “Ampak že to je zelo velika pomoč!” Kot še en pozitiven vidik za mlade izpostavi zdravstvo, ki je po EU povezano z evropsko kartico zavarovanja: “Če se mi kaj zgodi, me ni strah, ‘joj, kaj bom pa zdaj’, ampak grem brez težav k zdravniku.” Ker EU oblikuje našo družbo in to, kako živimo, je “fajn, da gremo na volitve, a če sem iskrena, politike in volitev ne spremljam zelo natančno, bolj bi jih morala”, sklene.

Volilo bo manj kot dve tretjini mladih

Kar nekaj mladih je podobnega mnenja. Na prihajajočih evropskih volitvah, ki bodo v Sloveniji potekale 9. junija, jih namerava voliti 64 odstotkov, je bilo ugotovljeno v zadnji raziskavi Eurobarometra o mladih in demokraciji, ki jo je te dni objavila Evropska komisija. Medtem ko 38 odstotkov mladih meni, da je glasovanje najučinkovitejši ukrep za izražanje njihovega mnenja, jih je približno 19 odstotkov navedlo, da jih politika ne zanima, 13 odstotkov pa jih ni zanimalo glasovanje. Tolaži dejstvo, da je bila na zadnjih evropskih volitvah udeležba volivcev večja kot poprej.

Mladi imajo še vedno evropsko perspektivo, je še pokazala raziskava. Več kot 43 odstotkov mladih je sodelovalo v dejavnosti v drugi državi EU, denimo na študiju ali usposabljanju (16 odstotkov), pri prostovoljstvu (12 odstotkov) ali delu (12 odstotkov). Skoraj polovica anketiranih mladih (49 odstotkov) je navedla, da se zavedajo možnosti financiranja, ki jih ponuja Erasmus+, program EU za izobraževanje, usposabljanje, mlade in šport.

Spoznajo se toliko, kot je nujno potrebno

Zavedanje o EU in vseh priložnostih, ki jih ponuja mladim, je še precej slabo, pravi profesorica Mateja Krumpak, ki na II. gimnaziji v Mariboru ob profesorjih Saši Mikiću in Vesni Vrvega od leta 2016 bdi nad projektom Šola ambasador Evropskega parlamenta (EPAS). Z njim skušajo širiti vrednote, ideje in poznavanje delovanja EU, najprej med dijaki, ti pa svoja znanja in spoznanja širijo v lokalnem okolju. "Ne bi rekla, da se je zanimanje za EU povečalo ali da bi mladi imeli večji interes zanj. Tudi predmet aktivno državljanstvo jemljejo bolj kot nujo, ker ga pač morajo imeti," odgovori sogovornica na vprašanje, ali se je v zadnjih dveh desetletjih odnos dijakov do EU spremenil. "Ko sem prejšnji teden z maturanti ponavljala to snov, sem imela skoraj monologe, ne dialoga," se nasmehne sogovornica, da se mladi na EU spoznajo toliko, kot je nujno potrebno. Evropske teme jih običajno pritegnejo, ko so zanje aktualne, denimo vozovnica za vlak za mlade med 18. in 25. letom, medtem ko jih delovanje EU, parlament, sestava, politične stranke zanimajo manj. Zanimanje je mogoče povečati le pred volitvami na primer s promocijo. Zanimanje za EU naraste tudi ob koncu četrtega letnika, ko začnejo mladi razmišljati o študiju v tujini. "Pri Erasmusovih izmenjavah dijakov smo nekoliko počasnejši, prav tako so te izmenjave bolj naklonjene strokovnim šolam kot gimnazijam," še pravi sogovornica in doda, da se okoli 15 do 20 odstotkov generacije odloči za študij v tujini.

Dijaki, ki so se rodili v EU

Srednjo šolo zaključujejo dijaki, ki so bili rojeni v EU, torej so evropski državljani že od samega začetka in se jim večina stvari, ki jih EU omogoča, zdi samoumevna. "Šele s pogovorom bolje razumemo zgodbo EU in jim je nekako bližje, da skupna evropska valuta, evro, ni od nekdaj, da si predtem potreboval pet različnih valut, če si šel po sosednjih državah, in podobno. Ko jih spomniš na mobilne podatke, cenejše letalske vozovnice, energetske izkaznice, meje nekoč in danes, prosti pretok ..., bolje razumejo. Ko potujemo v Bruselj, Strasbourg, se jim zdi normalno, da jim ni treba pokazati nobenega dokumenta. Ko jim povemo, kako je bilo včasih, koliko si čakal na meji, začnejo razmišljati, kaj jim EU daje."

Popolnoma drugačna pa je zgodba pri dijakih, ki se vključijo v projekt šole ambasadorke (EPAS), ti kažejo več zanimanja za evropske teme, polovica vključenih je tudi zelo aktivna. "Želijo informacije, želijo podatke, vključujejo se v razne razprave, pripravijo kakšne predloge in jih predstavijo. Letos so pogrešali projekt Če bi jaz odločal. V njem so lahko mladi našim evropskim poslancem predlagali, kako bi kaj spremenili, sprejeli ... Letošnje leto je bilo bolj usmerjeno v evropske volitve," razlaga Mateja Krumpak in pristavi, da je tudi sodelovanje v tem projektu za marsikoga odskočna deska za študij v tujini.

Mir in svoboda nista samoumevna

Kaj pa o skupni domovini in življenju v njej menijo evropsko bolj ozaveščeni dijaki? Dijakinja četrtega letnika Jona Novak razloži, da tudi ona to, da smo v EU, jemlje kot samoumevno. "A glede na to, kaj vse se zdaj dogaja v svetu in kar sem spoznala med programom EPAS, sem ugotovila, da mir, svoboda in drugo, kar nam EU zagotavlja, nikakor niso samoumevni. Mladi se tega premalo zavedamo," opozori sogovornica. Od priložnosti, ki jih je doslej izkoristila, izpostavlja obisk Evropskega parlamenta, kjer so mladi prisostvovali simulaciji odločanja, hkrati je raziskala drugo mesto, spoznala druge kulture, kar je "zelo zabavno in tudi poučno". Med študijem medicine, ki jo čaka, pa si želi potovati v okviru programa Erasmus, se izobraževati, pridobivati nove izkušnje. Letos se je prijavila za vozovnico za vlak, a je na žalost ni dobila, a že to, da je lahko poskusila, se ji zdi dobra izkušnja. Bodočo zdravnico zanima tudi politika oziroma družboslovje, zato bi se še naprej rada ukvarjala "s širjenjem ideje o EU oziroma s širjenjem njenih vrednot".

Jonina leto dni mlajša sestra Nuša Novak je prepričana, da tisti, ki sodelujejo pri projektu EPAS, vedo o EU več kot drugi vrstniki, zato je dobro, da širijo znanje med druge. "Ker EU ponuja ogromno možnosti, ki jih mladi tudi vedno bolj pridno izkoriščamo," pravi Nuša Novak. Najbolj zanimiv se ji zdi program Erasmus, pozdravlja pa tudi evropska sredstva za razne inovacije v mestu. "Mislim, da je EU vedno bolj naklonjena mladim, boljša je infrastruktura in vse," sklene bodoča družboslovka. Ker jo zanima pravo, se zna zgoditi, da bo zavila v evropsko pravo.

Mnogi ne razumejo niti tega, zakaj smo v EU

"Preden sem bil del projekta EPAS, se nisem niti zavedal, da smo v EU oziroma kaj nam to prinaša, razen tega, da lahko kje vidiš napis Subencionirano s pomočjo Evropske unije. Odkar sem del projekta in smo tudi šole ogromno potovali po Evropi, dojemam Evropo kot skorajda enotno državo. Smo državljani Evrope in smo vsi eno," pripoveduje Maj Pocrnja Zupan, ki je med izobraževanjem ugotovil, "kako pomembna je Evropa, a se ljudje tega ne zavedajo in v bistvu ne razumejo

niti tega, zakaj smo v EU". Tudi Maju se zdi "najbolj fajn" projekt Erasmus, čeprav ne ve, ali ga bo izkoristil, saj odhaja na študij mednarodnih odnosov v nizozemski Groningen. "Velik dosežek Evrope je tudi načeloma prosti prehod meja. Zelo zanimivo je, da so v vseh državah EU v trgovinah pa tudi v restavracijah enaka oziroma podobna pravila – od tega, kateri podatki morajo biti na meniju, kakšna je kvaliteta hrane, nadzor hrane ... Gre za kvaliteto vode ali pa hrane, ki se nam spet zdita samoumevni. Večina Slovencev in tudi Evropejcev se ne zaveda bonitet EU, čeprav je teh mnogo. Mladi se moramo zavedati, da imamo ogromno možnosti za izobraževanje v tujini, in bi jih morali sprejeti z odprtimi rokami."

"EU mi predstavlja združenost različnih ljudi pod enakimi vrednotami - skupno željo po miru in po sodelovanju. Posledično pričakujem od EU, da bo ohranjala mir znotraj članic in sodelovanje," razmišlja dijakinja Rozalija Lia Muršec, ki je prav tako prepričana, da se marsikdo ne zaveda, kakšne možnosti prinaša živeti v državi članici EU. Od potovanja po Evropi, ki jih sofinancira EU, možnosti zaprosila za enomesečno vozovnico za vlake pri osemnajstih letih (Discover EU) do programov, kot sta Socrates in Erasmus, izmenjave znotraj članic, med šolami, med srednjimi šolami, med fakultetami, skupni projekti. "Kot državljanka EU imam veliko možnosti, tudi kakšne mogoče banalne, na primer dostop do zdravstva, šolanja ali štipendije v drugi državi," pa pravi bodoča študentka, ki si je premislila in ne bo že od začetka študirala v tujini.

Osnovnošolcem je EU bližje

Ker se zdi dijakom oziroma srednji šoli, s katere prihajajo, pomembno širiti zavest o EU na mlajše, so že tretje leto zapored ob dnevu Evrope organizirali tekmovanje Evropejček. "Prvo leto je sodelovalo šest osnovnih šol, lani 17, letos pa že 19," pove Mateja Krumpak o nekoliko drugačnem tekmovanju.

Da so vsebine in projekti EU zanimivi tudi že za osnovne šole, dokazuje njihovo udejstvovanje v programih Erasmus. Ravnateljica OŠ Kajetana Koviča Radenci Nataša Lipič pravi, da so novinci v projektu Erasmus+ Moj, tvoj in evropski utrip. Njihovi učitelji odhajajo na izobraževanja in tečaje v tujino, kjer pridobivajo znanja o digitalni uporabi sredstev za vzgojno-izobraževalni proces, o vključevanju priseljencev in učencev z drugačnim kulturnim in jezikovnim ozadjem, o otrocih s posebnimi potrebami, o medsebojni komunikaciji in dvigajo zavest, da smo skupnost in da si moramo med seboj pomagati. "Učitelji prihajajo nazaj izredno pozitivno usmerjeni v prihodnost. Vidijo, da smo v Sloveniji odlični, da znamo delati, da smo lahko ponosni na svoj izobraževalni sistem in na naše rezultate. Učence zmeraj zanima, kaj so se učitelji naučili, kaj jim lahko novega ponudijo. Imamo Erasmusov kotic in Erasmusovo interesno dejavnost. Trenutno prostovoljno gostimo sku-

pino učencev iz Slovaške. Kako lepo je videti, da se učenci med seboj povezujejo in sklepajo nova prijateljstva," razlaga ravnateljica, da so končni cilj tega programa učenci. "Oni morajo začutiti naše novo znanje in nove pristope."

Sogovornica je v nasprotju s kasnejšimi ravnmi izobraževanja, kot so pojasnili drugi, prepričana, da je osnovnošolcem EU zelo blizu: "V vsaki generaciji imamo koga, ki je prišel iz druge države ali pa ima tam korenine. Učenci zelo ponosno povejo, da so starši iz druge države,

in mi spodbujamo, da je otrok ponosen na svoje korenine. Danes so me učenci iz tretjega razreda spraševali, kako to, da so učenci iz Slovaške prišli k nam, z njimi so v stiku ... Erasmus je na nek način že sestavni del življenja teh otrok. Tudi starši sprašujejo o teh projektih in ali bomo z učenci v bodoče kam šli."

Štipendije in zaposlitev

Program Erasmus+, ki ga omenjajo sogovorniki, je po oceni Centra RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS) zgodba o uspehu. V okviru programa je v zadnjih dvajsetih letih v tujino na izmenjavo odšlo več kot 9000 učencev, več kot 30.000 dijakov, več kot 46.000 študentov in več kot 19.000 izobraževalcev oziroma osebja. V programu je sodelovalo že več kot 80 od-stotkov osnovnih šol ter več kot 90 odstotkov poklicnih in drugih srednjih šol ter vse slovenske univerze.

Omenjeni program je zaslužen, da se je položaj dijakov, predvsem pa študentov od leta 2004 do danes bistveno spremenil, ocenjujejo v študentski organizaciji Slovenije (ŠOS). "Najbolj sta nedvomno spremenjena procesa internacionalizacije in mobilnosti, ki ju podpira program Erasmus+. V programu so udeleženci spodbujani k vključitvi v sistem, znotraj katerega se krepijo izobraževanje, usposabljanje, tudi prek vsem dobro poznanih izmenjav, na katere se lahko podajo študenti, ki med študijem v tujini prejemajo nepovratna sredstva. Poleg vseh atraktivnih popustov in ponudb, do katerih so upravičeni," izpostavljajo v ŠOS. Poleg tega študenti lahko izberejo celoten študij v državah EU tudi izven programa, saj morajo imeti visokošolski zavodi razpisana vpisna mesta, na katera se lahko vpišejo študenti iz EU, ti morajo imeti iste vpisne pogoje kot domači študenti. "Študentom so namenjene tudi številne štipendije, ki jih dodeljujejo EU in njene institucije in ki jih mladi lahko izkoristijo. V zadnjem obdobju postaja čedalje bolj atraktivna tudi možnost skupnih študijskih

programov (joint programmes) in skupnih diplom (joint degrees), ki jih v partnerstvih ponujajo univerze v EU. Med prednostmi ne smemo pozabiti na možnosti za zaposlitev, ki so s članstvom Slovenije v EU veliko večje in možne po celotni Evropi, tudi zaradi prostega pretoka ljudi in kapitala."

Gredo v tujino ... in tam ostanejo

Prav iz tega morda izvira edini minus članstva, ki pa ga občuti prej država kakor študenti, spomnijo v ŠOS: "Perspektivni mladi kader pogosto zapušča državo za študij v tujini, kar v osnovi ne bi bilo nujno slabo, če bi se kasneje vrnil v domovino. A se žal redko odloči za slednje."

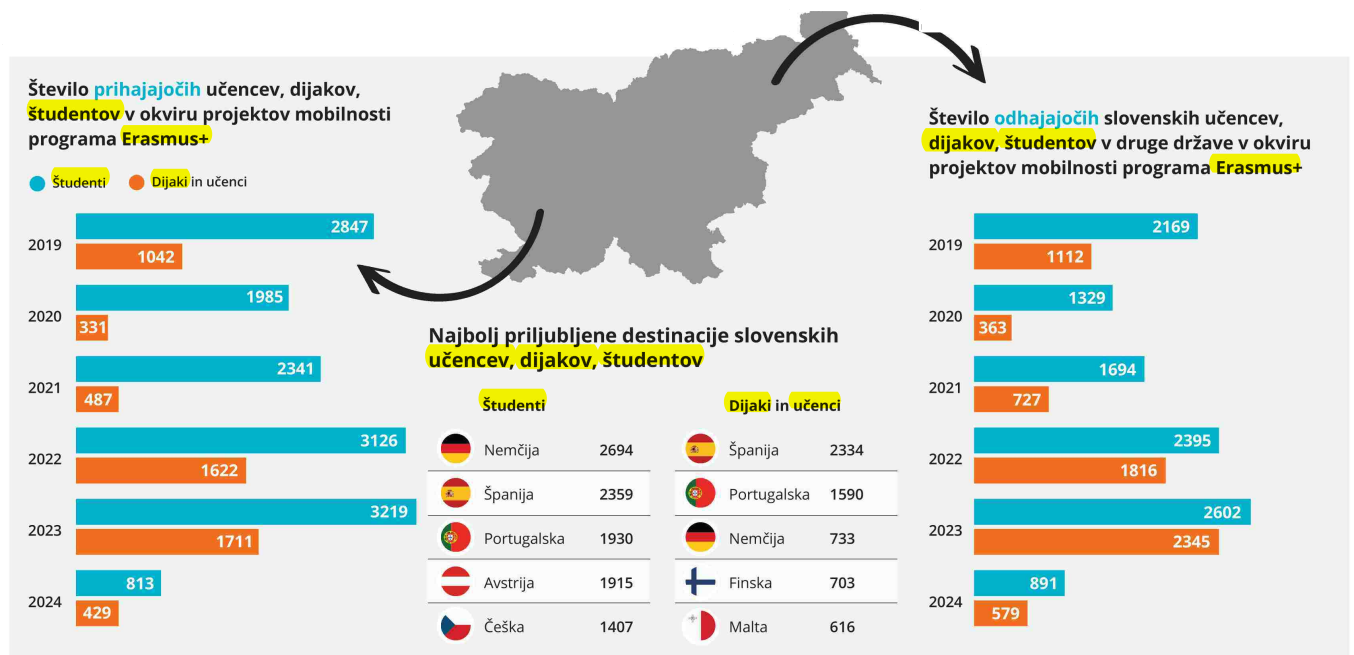
Šestintridesetletni politolog Mako Ruperčič je eden izmed tistih, ki so izkusili študij v tujini, bil je na izmenjavi na Češkem. Poem se je vrnil v domovino. Ko je kot dijak vstopal v EU, je najprej začutil večjo svobodo – gibanja, boljšo dostopnost tujine, "vrata so se zelo odprla". Sprememba se mu je zdela tudi zelo psihološka, da lahko neovirano greš čez mejo, izkusiš drugo državo, drugo kulturo, drug jezik, način razmišljanja, našteva sogovornik. "Velike spremembe, ki so se zgodile, so praviloma spremembe na bolje, predvsem iskanje drugačne izkušnje, videnja, da stvari lahko potekajo drugače. Pogosto pa kdor gre v tujino, bolj ceni to, kar imamo v Sloveniji, a po drugi strani prinese dobre prakse, ki vsekakor obstajajo," sklene Marko Ruperčič.

**Fajn je, da gremo
na volitve, a
politike in volitev
ne spremljam
zelo natančno,
bolj bi jih morala**

Kažipot, ki so ga lani postavili ob II. gimnaziji, usmerja v evropska mesta in opozarja na njihovo oddaljenost, hkrati pa je simbol, ki mlade usmerja na različne možnosti, ki jih ponujata Evropa in svet. Foto: Sašo Bizjak

Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imenitnika pravice ne smejo prosbo razmnoževati in distribuirati!

*Podatki za leta 2024 še niso dokončni, stanje na dan 13.3.2024

Vir: CMEPIUS, april 2024